

Вони були першими в медицині

голку для накладання шва металевим дротиком. Розробив конструкцію оригінальних акушерських щипців.

✓ **Гебра Фердинанд (Хебра (Hebra) Фердинанд фон)**
07.09.1816 – 05.08.1880

Видатний австрійський дерматолог, засновник Віденської дерматологічної школи. З 1869 р. ординарний професор Віденського університету. Засновник вчення з фізіології шкіри. Створив сучасну класифікацію патології шкіри з 12 груп. Описав низку захворювань шкіри, згодом названих його ім'ям (пруриго Г., поліморфна ексудативна еритема Г.).

✓ **Людвіг Карл Фрідріх Вільгельм**
29.12.1816 – 24.04.1895

Німецький фізіолог, професор університету в м. Цюріху (1849), Військово-медичної академії у м. Відні (1855). У цьому місті він створив (1869) перший інститут фізіології. Засновник найбільшої фізіологічної школи. Запропонував фізичну теорію сечовиділення. Вперше ввів графічний запис діяльності внутрішніх органів, створивши кімограф. Під час вивчення моторики ізольованого серця винайшов метод перфузії. Спільно з російським фізіологом І.Ф. Ціоном відкрив доцентровий («адепресорний») нерв, що відходить від дуги аорти, і показав його роль у регуляції діяльності серцево-судинної системи (1866).

✓ **Матвеев Олександр Павлович**
20.04 (02.05).1816 – 23.05 (04.06).1882

Видатний акушер-гінеколог, доктор медицини (1847), професор, організатор і перший керівник кафедри акушерства, жіночих і дитячих хвороб (1844-1878), декан медичного факультету (1862-1865), ректор (1865-1872 та 1875-1878) Київського університету св. Володимира. Йому належить пріоритет впровадження в акушерську практику методики профілактики бленореї очей у новонароджених.

✓ **Вірхов Рудольф**
13.10.1821 – 05.09.1902

Видатний німецький патологоанатом, гістолог, фізіолог, засновник теорії целюлярної патології. З 1856 р. професор спеціально створеної для нього кафедри патологічної анатомії, загальної патології і терапії Берлінського університету і одночасно директор інституту патології. В 1878 р. уперше здійснив дослідження з соціальної патології. Вперше за науковою метою застосував біопсію, описав кістковий мозок, відкрив клітини нейроглиї, в галузі патології вперше виділив лейкемію, описав меланому, ідіопатичний гемосидероз легень, висунув теорію тромбоемболії, судинну теорію виникнення виразкової хвороби, запропонував типи пухлин за гістологічною структурою.

✓ **Ягельський Касян Йосипович**
1736 – 21.11.1774

Доктор медицини (1765), професор фізіології, патології, «матерії медики» Санкт-Петербурзької та Московської госпітальних шкіл, автор першої вітчизняної праці з істерії.

✓ **Боделок Жан Луї**
1746-1810

Видатний французький акушер, організатор першої акушерської клініки. Він першим почав розглядати акушерство як точну науку, в основі якої лежать певні закони. Запропонував зовнішнє вимірювання таза, яким користуються і тепер, розпочав вивчення положення плода в матці, ввів термін «позиція плода», відзначив симптом балотування голівки, розробив показання для накладання щипців і винайшов їх модель. Створив програму викладання акушерства.

✓ **Піддубик-Суцєвський Петро Карпович**
1756 – 1811

Хірург, перший вітчизняний ортопед, травматолог, автор першої в Україні праці з травматології (1805), міський лікар у Чернігові.

✓ **Політковський Федір Герасимович**
1756 – 13.07.1809

Видатний клініцист, доктор медицини (1781), професор Московського університету, засновник і перший директор музею натуральної історії при Московському університеті. Один із перших пропагандистів ідей профілактичної медицини. Автор першої в Росії праці з історії медицини.

✓ **Мухін Єфрем Йосипович**
26.01 (06.02).1766 – 1850

Видатний учений-медик, анатом, фізіолог, судовий медик, професор Московської медико-хірургічної академії (1809-1816), професор (1813-1835), декан (1816-1817; 1821-1826) медичного факультету Московського університету, доктор медицини (1804). Один із засновників анатомо-фізіологічного напрямку у вітчизняній медицині, основоположник вчення про провідну роль головного мозку в життєдіяльності організму. У 1819 р. запропонував вивчення анатомічної будови на заморожених трупах. Засновник вітчизняної травматології, автор першого оригінального посібника з хірургії російською мовою (1806). Зробив вагомий внесок

у розробку медичної термінології, створив перші анатомічні музеї та кабінети в Росії.

✓ **Бунге Христіан Георгійович**
1776 – 1857

Один із перших педіатрів м. Києва, доктор медицини (1798), ординатор Київського військового госпіталю (1812).

✓ **Лаеннек Рене Теофіл Гіацинт**
17.02.1781 – 13.08.1826

Видатний французький лікар, анатом, один із засновників клінічної медицини. Користуючись винайденим ним у 1816 р. стетоскопом, розробив (1819) і ввів в практику метод аускультатії, за допомогою якого точно описав багато важливих ознак хвороб. Першим дав патолого-анатомічний опис туберкульозу, ввів цей термін, описавши морфологічний субстрат-туберкул. Описав шум і симптом «котячого муркотіння» у разі мітрального стенозу, шум тертя перикарда, фізичні ознаки аневризми грудної аорти. Йому належить ідея клапанного походження І тону серця.

✓ **Наранович Павло Андрійович**
1801 – 14.01.1874

Видатний хірург-анатом, доктор медицини (1836), один із основоположників вітчизняної анестезіології, ініціатор створення першої спеціалізованої травматологічної клініки.

✓ **Караваєв Володимир Афанасійович**
26.06.1811 – 20.02.1892

Видатний офтальмолог, хірург-новатор, пластичний хірург, засновник оригінальної хірургічної школи. Доктор медицини (1838), один із організаторів і перший декан (1843-1847) медичного факультету Київського університету св. Володимира, засновник і керівник кафедри факультетської хірургії (1844-1882), засновник хірургічної клініки. Першим у Росії виконав операцію під ефірним наркозом (1847) та першим здійснив пункцію перикарда (1838).

✓ **Сімпсон Джеймс**
07.06.1811 – 06.05.1870

Шотландський хірург, гінеколог, акушер, професор кафедри акушерства Единбурзького університету (з 1840). Засновник анестезіології, у 1846 р. вперше застосував ефір, а у 1847 р. – хлороформ для знеболення. Один із засновників судинної хірургії. Розробив метод повороту плода за наявності вузького таза. Винайшов

НОВІ ВИДАННЯ

Машиною часу крізь віки

«Імена медицини у відгомоні часу» – це перше видання календаря, присвячене ювілейним датам видатних діячів вітчизняної і світової медичної науки, дати народження яких у хронологічному відтермінуванні (5 років) збігаються з 2011 роком. Оригінальний інтелектуальний проект запропоновано та втілено вперше та видано Національною науковою медичною бібліотекою України. До пілотного випуску включено матеріали про 348 вітчизняних і зарубіжних учених, використано унікальні систематичні каталоги та картотеки Національної наукової бібліотеки, а також низку додаткових джерел. У наступних випусках планується істотно розширити коло персоналії вітчизняних і закордонних учених та видатних медиків.

– Фактично в книзі змальовано багато в чому невідомі сторінки світової медицини, – підкреслює науковий консультант та ініціатор проекту генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України, заслужений діяч науки та техніки України Раїса Павленко.

– Із чого ж розпочинається цей великий перелік цікавих відомостей про фундаторів природничих наук?

– Повідомляється, приміром, що 415 років тому народився французький фізіолог, математик Рене Декарт, який запропонував теорію виникнення жаги, болю, пам'яті, вперше розробив теоретичну схему виникнення безумовних рефлексів. 300 років тому прийшов у світ Михайло Ломоносов, російський учений-натураліст, геохімік, поет. У довідці про нього повідомляється, що він у 1734 р. навчався в Києво-Могилянській академії. Перший у Російській імперії здійснив дослідження з мінералогії, географії, ботаніки, астрономії. У дисертації «Міркування про причину тепла і холоду» (1744) М. Ломоносов пов'язав температуру з «внутрішнім рухом власної матерії», тобто з рухом дрібних часток (молекул). Започаткував наукове вивчення лікарських рослин.

– Хто за покажчиком є, скажімо, ровесниками славетного Володимира Караваєва?

– За опрацьованими даними, це Василь Беккер – засновник кафедри «лікарського вчення» та рецептури» в Київському університеті св. Володимира; Йосиф Варвінський – уродженець м. Хорола на Полтавщині, керівник госпітальної терапевтичної клініки Московського університету (1846-1878); штаб-лікар Никанор Євфанов – один із керівників Київського військового госпіталю.

– Загалом, майже про кожного, хто згаданий у цьому синопсисі, можна написати окрему книгу. Розглянемо, наприклад, 1851 рік...

– У м. Херсоні 160 років тому народився Григорій Герценштейн – піонер у галузі соціальної санітарії, медичної географії та статистики; на Черкащині Андрій Лисенко – лікар, громадський діяч,

організатор першого в Росії лікувально-продовольчого пункту (у Херсонській губернії 1892 року), брат славетного композитора; на Вологодщині Василь Образцов – світоч української терапії. Їхніми ровесниками також є Олександр Попов – санітарний лікар, учасник боротьби з епідемією дифтериту в Полтавській губернії; Чеслав Хенціський – інфекціоніст, доктор медицини, прозектор Одеської міської лікарні; Володимир Святловський – один із засновників вітчизняної гігієни праці; Феодосій Потапенко – професор судової медицини в м. Харкові, уродженець Катеринославської губернії.

– Кожна сторінка покажчика наче закликає до наукових подорожей у незнане, нагадує про скромних лицарів медицини. Тож торкнемося відомостей про 1891 рік...

– 120 років від дня народження виповнюється Фредеріку Бантінгу – канадському хірургу й ендокринологу, який виділив інсулін; Михайлу Булгакову – вихованцю Київського університету, лікарю з відзнакою, відомому письменнику; професору Івану Іщенко – видатному українському хірургу, члену-кореспонденту АН УРСР (1945), рятівнику тисяч поранених у роки війни; Юлії Домбровській – педіатру, академіку АМН УРСР (1930), завідувачу кафедри педіатрії І-го Московського медичного інституту.

– Так, будь-яка сторінка – реальна брама відомостей про звитязків у медицині. І на завершення декілька слів про вчених 1911 року народження, у яких 100-річний ювілей...

– Серед цієї плеяди акушер-гінеколог та уролог Микола Бакшеев і уролог Соломон Голігорський; американський біохімік, лауреат Нобелівської премії Мельвін Калвін і член-кореспондент АН УРСР, радіолог, хірург, гематолог Олег Богомолец, син Олександра Богомольця; завідувач кафедри дитячої психоневрології КДДУВ Поліна Коваленко й талановитий терапевт цього ж інституту Ісай Лернер; педіатр-інфекціоніст, академік АМН СРСР Ніна Нісевич і відомий біохімік, що створив галаскорбін, герої війни Євген Шамрай.

– Іменний покажчик видання ретельно укладений за алфавітом. Хто здійснював цю копітку роботу?

– Серед укладачів висококваліфіковані бібліографи Л.Є. Корнілова, С.М. Булах, видавничий процес курувала заступник директора бібліотеки за наукової роботи Т.А. Остапенко, надати гарне оформлення виданню допоміг видавець Олег Коляда.

Шістдесят сторінок ентузіазму, які дали друге дихання згадкам і осмисленню подій та осяянь у медичному серпанку впродовж понад чотирьох століть – ось портрет видання. Так мрія про машину часу стала фактом.

Підготував **Юрій Віленський**